

личностно ориентированную направленность, обеспечит формирование и развитие гуманистических качеств личности в процессе художественно-трудовой подготовки будущего учителя трудового обучения, откроет перспективу дальнейшего исследования проблемы, в частности в образовательном пространстве Восточной Галичины первой трети XX ст.

Ключевые слова: реформаторская педагогика, художественно-эстетическое и трудовое воспитание, профессиональная подготовка.

The necessity of taking into account in present time of experience of reformatory pedagogic of XX of item has been considered in the article, that will help to confirm the processes of democratization in the modern system of higher education of Ukraine, will give her a humanistic, personality orientation, will provide forming and development of humanistic qualities of personality in the process of artistically-labour preparation of future teacher of the labour educating, will open the prospect of further research of problem, in particular in educational space of East Galichina of first one third of XX of item

Key words: reformatory pedagogic, artistically-aesthetic and labour education, professional preparation.

УДК 371.134:62:81'243

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНЖЕНЕРА

Кіш Надія Василівна

м.Ужгород

Дана стаття обговорює тему міжкультурного спілкування та розвиток міжкультурної компетенції за допомогою розвитку не тільки свідомості, знань і навичок, а також емоцій. Емоційний інтелект (EQ) прямо пов'язаний з областю міжкультурної комунікації і використовує елементи міжкультурної само-свідомості, співпереживання, самопізнання і соціальних навичок. Також розглядаються зв'язки між міжкультурною комунікацією та емоційним інтелектом у контексті інженерної освіти.

Ключові слова: міжкультурна компетенція, міжкультурна комунікація, емоційний інтелект, інженерна освіта, інженери.

Для вступу в трудове життя випускнику-інженеру потрібно багато навичок та знань, які включають в себе: роботу в команді, сильну мотивацію та навички міжособистісного спілкування. Особливо актуальними ці навички є в нинішню епоху глобалізації, яка повинна бути визначена як міжнародне злиття товариств та економік. Ця глобалізація світу продовжуватиметься і в майбутньому прискорено зростатиме, вона являє собою середовище, в якому рухається сучасний інженер. Виходячи з факту, що інженери на власному досвіді пізнають міжнародні ситуації, в яких вони мають контакт із закордонними експертами, навички міжкультурного спілкування і співпереживання є важливими аспектами для іноземної культури, які необхідно враховувати в інженерній освіті. Емоційний інтелект (EQ) безпосередньо відноситься до сфери міжкультурної комунікації і використовує елементи міжкультурної свідомості, співпереживання, самопізнання і соціальних навичок.

У численних дисертаційних працях вітчизняних та іноземних науковців, які з'явилися за останні роки у педагогіці, досліджуються проблеми міжкультурної або полікультурної освіти (І.Балицька, Л.Воротняк, О.Гуренко, Н.Маркова, Л.Пренко). Різні підходи до визначення поняття міжкультурне спілкування, його структури й процесу формування відповідних навичок розкрито в дослідженнях Л.Гришаєвої, Т.Грушевицької, А.Садохіна. Публікації Н.Бориско, Н.Ішханян, Р.Мільруд, В.Сафонові відображають особливості міжкультурної взаємодії в контексті діалогу культур і цивілізацій [3]. На основі теоретико-методологічного аналізу визначено, що, незважаючи на те, що в сучасній психологічній науці поняття «емоційний інтелект» є відомим і йому присвячено багато досліджень, як зарубіжних (Р.Бар-Он, Р.Бусе, Д.Гоулман, М.Зейднер, Д.Карусо, Дж.Майер, Р.Метьюз, П.Селовеї, Р.Робертс), так і вітчизняних авторів (О.І.Власова, Г.Г.Горскова, Н.В.Коврига, Д.В.Люсін, Е.Л.Носенко, І.Ю.Філіппова та ін.), воно ще не є повною мірою дослідженим.

Існують значні розбіжності у поглядах різних авторів щодо ролі емоційного інтелекту в соціальній поведінці людини, особливо в межах групової активності, що значною мірою впливає на розуміння структури цього соціально-особистісного конструкту (Дж.

Майер, П.Селовеї). Фактично всі дослідники схильні вважати, що наявність розвинутого емоційного інтелекту – це неодмінна умова успішного лідерства, успішної міжкультурної компетенції (А.М.Гаврилюк, Д.Гоулман, С.П.Дерев'яно, М.К. де Вріс та ін.) [1].

Мета нашого дослідження – розкрити можливості розширення міжкультурної компетенції шляхом розвитку EQ-здібностей студентів.

І.Ромашенко [2] розглядає міжкультурну компетенцію, як інтегративну характеристику майбутнього фахівця, яка базується на засвоєнні ним різних рівнів культури: інтернаціональної, національної, соціальної, професійної. Н.Трошина [3] вважає, що міжкультурна компетенція особистості є знанням на підставі власної культурної компетенції чужих культурних стандартів.

Згідно Г.Гофстед (G.Hofstede), досягнення компетенції міжкультурної комунікації проходить три стадії: свідомість, знання та навички [12]. Р.Брісліні і Т.Йошіда (R.Brislin, T.Yoshida) пропонують подібний метод, але доповнений четвертою фазою – емоції – вставлені між знаннями і навичками, а саме: свідомість, знання, емоції (включаючи стосунки) і навички (пов'язані з видимою поведінкою) [5].

Навіть у рамках культурно однорідної групи емоції читаються по-різному [13]. Цей компонент невербального спілкування має величезний вплив на міжкультурну комунікацію. Так як ми всі використовуємо цей тонкий і несвідомий акт, то при кожному навчанні міжкультурної комунікації слід обов'язково враховувати цей фактор.

Навички ґрунтуються на основі свідомості та знань, але вони розширюються завдяки практиці. Г.Гофстед зазначає: «Ми повинні визнавати і застосовувати символи інших культур, визнавати їх героїв, використовувати на практиці їхні ритуали, і дізнаватися про задоволення, впоратися в нових умовах, бути у змозі розв'язувати спочатку простіші, а пізніше і більш складні речі у житті» [12].

Фактор EQ діє безпосередньо на ці чотири компоненти – свідомість, знання, емоції і навички (які в свою чергу ґрунтуються на основі свідомості та знань). Затребувані від інженера базові навички продовжують зростати і швидко поширюються поза рамки базових інженерних знань. Університети повинні визнати, що в епоху знань необхідні основні навички поширюються на більшу емоційну свідомість [15].

Термін «emotional intelligence» (емоційний інтелект, пізніше також названо як EQ) було вперше визначено П.Селовеєм і Дж.Майером (P.Salovey, J.Meyer) в 1990 році. Вони показали, що IQ насправді менш важливе для успіху в житті і роботі, ніж EQ – накопичення навичок, не мають безпосереднього стосунку до академічних навичок [20].

Д.Гоулман (D.Goleman) [11] визначає п'ять сфер емоційного

інтелекту, а саме: самопізнання/свідомість; саморегуляція; мотивація; співпереживання; соціальні навички.

Наведені вище можуть бути інтегровані в навчання і підготовку студента на його або їх професійне трудове життя. Вони також є важливими аспектами міжкультурної комунікації. Подальше дослідження показало сім основних навичок:

- усвідомлення особистих почуттів і здатність їх контролювати;
- емоційна еластичність: здатність послідовно виконувати роботу під натиском;
- мотивація: привід і енергія для досягнення результатів;
- здатність враховувати потреби інших людей;
- здатність впливу і переконання;
- рішучість: вносити ясні рішення і виконувати їх;
- добросовісність: публічний показ лояльності і прихильності плану дій і дотримуватися їх [20].

Високе EQ вказує на здатність людини до пізнання почуттів, як вони відбуваються, і озброєє людину співчуттям, співпереживанням, адаптивністю і самоконтролем. Також високе EQ переносить людину в такий стан, де можна знайти здоровий баланс між особистими потребами і потребами інших [18].

Д.Гоулман безпосередньо визначив навички EQ як необхідність для професійної групи інженерів. EQ впливає на комунікативні та спільні навички, роботу в команді, конструктивне сприйняття зворотного зв'язку і критику, і пристосування до цього. Дослідник зазначає, що в минулому в підготовці інженерів цей діапазон навичок був проігнорований, але ігнорування цього в майбутньому дозволити собі більше не можна. Оскільки робочі групи складаються з індивідуумів, вони матимуть різні колективні рівні EQ. Проте, так як EQ є навичкою, що піддається досліджуванню, було б нерозумно розглядати її як постійну міру. Д.Гоулман виявив, що недоліки в емоційному інтелекті можуть призвести до того, що інженери зазнаватимуть неприйняття при роботі з людьми різних видів етнічних районів і національностей [11]. Ця небезпека є особливо серйозною, якщо враховувати зростання багатонаціональної різноманітності в складі робочої сили багатьох компаній і зростаючих проектних організацій, які перевищують як компанії, так і національні кордони.

Міжкультурна свідомість вважається особливо підходящою темою за умови невербальної комунікації. Дослідження Р.Шнеллера (R.Schneller) знайшло безліч мов у жестах ізраїльтян, незважаючи на загальну розмовну мову, а саме іврит. Це пов'язано з високим рівнем нерозуміння, навіть серед досвідчених акторів [17]. Підраховано, що невербальна складова емоційного спілкування становить близько 90% [10] і включає в себе позу тіла, рухи і жести, вираз обличчя, зоровий контакт, дотики, відстань між особами та вітання [13].

Емпатія є одним з найважливіших аспектів EQ і є досліджуваним умінням. Крім того, емпатія вже давно розглядається як центральна міжкультурна компетенція [7]. Можна припустити, що існує будь-яке повідомлення в культурному контексті учасників комунікації, і що це може змінити відправлене або отримане повідомлення, так емпатія може допомогти зберегти і поліпшити міжкультурне спілкування. Впливаючи на процес комунікації EQ та міжкультурна свідомість також впливають на переговори.

Самопізнання/самосвідомість є фундаментальним компонентом EQ і допомагає людині виявити і навіть контролювати свої почуття й особисті сильні і слабкі сторони. З цієї причини, ступінь самопізнання / самосвідомості буде мати прямий вплив на міжкультурну комунікацію та взаємодію людини.

Оскільки комунікативні навички знаходяться досить високо у списку бажаних характеристик у роботодавців інженерної галузі, то EQ відіграє важливу роль, так як збільшення деяких елементів EQ посилює здатність спілкуватися [14, с.189-194]. Ця здатність комунікації також підвищує навички роботи в команді та лідерські навички, тобто навички, які також вважаються важливими для інженерів.

Щоб звести до мінімуму спотворення у своїй комунікації студентам (як майбутнім інженерам) потрібні обізнаність і загальне

розуміння культурних відмінностей. У розвитку міжкультурних навичок фаза усвідомлення дуже тісно пов'язана з другою фазою, а саме емоціями.

У фазі знань зміст щодо загального знання культури може бути передано таким чином, що він враховуватиме такі аспекти, які також належать до EQ:

- розвиток розуміння основ культурних відмінностей (категоризація, диференціація, відмінність вхідних груп/вихідних груп, стилів навчання і атрибутів);
- розуміння впливу, який має культура на комунікацію та пов'язану з цим поведінку;
- привласнення певного ступеню інтелектуальної допитливості, відкритості, терпимості і співчуття по відношенню до інших культур та їх членів [8].

Розуміння вищезазначених понять матиме позитивний вплив на міжкультурні комунікації студентів – майбутніх інженерів, незалежно від конкретної культури. Всі інші підкатегорії знань, а також навичок (як заключного етапу в розвитку міжкультурної компетенції комунікації) залежать від певної галузі. Знання і навички, обмежені й сконцентровані на певну галузь, можна набути на спеціальних курсах за межами інженерної освіти. В ідеалі, ці заходи можуть бути доповнені вивченням місцевої мови і культури. Проте ні за яких обставин тут не можна обмежуватися простим вивченням мови і тим самим залишити інші згадані аспекти поза увагою [5].

Якщо студенти озброєні цими базовими навичками, тоді вони будуть у змозі набути конкретні знання та навички у своєму майбутньому професійному житті. На практиці це може означати, наприклад, що інженер з професійних причин повинен жити протягом більш тривалого періоду часу як менеджер проекту (напр. керівник будівництва) в тій чи іншій країні. З базовими знаннями (свідомість, загальні знання культури, а також знання про можливий вплив емоційного рівня), які інженер набув на університетському рівні, він вже повинен бути більш ефективним у першому спілкуванні з людьми іншої культури. Це може, наприклад, статися на ранніх стадіях проекту, у разі, коли інженер досі працює в рідній країні власної компанії. На інших етапах проекту, на яких інженер є активним у новій культурі приймаючої країни, то він чи вона тоді може бути краще підготовленим за допомогою спеціальної підготовки, краще за допомогою консультанта, який спеціалізується на цій цільовій культурі.

Уже протягом певного часу виявляється, що вивчення інших культур повинне бути невід'ємною частиною мовних модулів в університетській програмі. З одного боку це допомагає поліпшити мовні навички, а по-друге зменшити сприйняття стереотипів. Це також допомагає підвищити мотивацію студента, міждисциплінарну інтеграцію, автономію студентів та академічну репутацію устанovi [8].

Глобалізація як у приватному секторі економіки, так і в інших організаціях буде рости й надалі. В результаті професіонали, які хочуть діяти в міжнародному бізнесі, повинні розвивати свої знання та навички в області міжкультурної комунікації. Так як компанії інженерної галузі (машинобудування та виробництва обладнання, технологій автоматизації, автомобільної техніки тощо) знаходяться на передньому краї цієї міжнародної діяльності, то інженери повинні бути готові вже у фазі вищої школи до того, щоб бути успішним у міжкультурному спілкуванні. Ця вимога також узгоджується із заданими вимогами в області підготовки кадрів цієї галузі. Самі лише технічні знання вже недостатні в цьому світі прогресуючої інженерної освіти та глобалізації. Міжкультурна свідомість і навички EQ є основними компонентами, які спрощують адаптацію майбутніх інженерів. Завдяки правильному навчальному плану університети на початку нового тисячоліття можуть скористатися нагодою, щоб створити необхідного сучасного інженера і випустити нові покоління інженерів у трудове життя.

Перспективи подальших досліджень полягають у розкритті бар'єрів ефективної інтеркультурної комунікації майбутніх інженерів.

Література та джерела

1. Романова В.С. Емоційний інтелект як чинник групової динаміки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук: спец. 19.00.05 «соціальна психологія; психологія соціальної роботи» / Віра Сергіївна Романова. – Київ, 2012. – 19 с.

2. Ромащенко І.В. Іншомовна комунікативна компетенція в контексті між культурної діяльності / Інна Володимирівна Ромащенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://intkonf.org/kand2ped2nauk2romaschenko2iv2inshomovna2komunikativna2kompetentsiya2v2konteksti2mizhkulturnoyi2iyalnosti/>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
3. Токарева А.В. Підготовка студентів до міжкультурної комунікації в контексті формування фахівців-медіаторів культур / Анастасія Вікторівна Токарева // Вісник Дніпропетровського університету ім.А.Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. – 2013. – № 2 (6). – С.48-52
4. Трошина Н.Н. Лингвистический аспект межкультурной коммуникации / Наталья Николаевна Трошина // Лингвистические исследования в конце XX века: сб. обзоров. – М., 2000.
5. Brislin R. Intercultural Communication Training: an Introduction / R.Brislin, T.Yoshida. – Thousand Oaks: Sage Publications, 1994.
6. Crownhill Publishing, US outstrips Canucks in EQ tests. The Training Report, September/October, 1999 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://www.trainingreport.ca/articles/story.cfm?StoryID=115>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
7. DeTurk S. Intercultural empathy: myth, competency, or possibility for alliance building? / Sara DeTurk // Communication Education . – 2001. – №50. – PP.374-384
8. Daska A. Integrating culture and language learning in institution-wide language programmes / Andrea Daska // Language, Culture and Curriculum. – 2000. – №13. – PP.247-263
9. Fischer D. Irish images of Germany: using literary texts in intercultural learning / Dore Fischer // Language, Culture and Curriculum. – 2001. – №14. – PP.224-234
10. Gibbs N. The EQ factor/ Nancy Gibbs // Time. – 1995. – 9 Oktober. – №86-92
11. Goleman D. Engineers need emotional IQ / Daniel Goleman // News-Record. – 1999. – №242. – P. 167 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.enr.com/new/v0510.asp>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
12. Hofstede G. Cultures and Organizations: Software of the Mind (2nd ed) / Geert Hofstede. – New York: McGraw Hill, 1997.
13. Oomkes F.R. Developing Cross-Cultural Communication / F.R.Oomkes, R.H.Thomas. – Aldershot: Connaught Training, 1992.
14. Riemer M.J. Integrating emotional intelligence into engineering education / Marc J.Riemer // World Trans. on Eng. and Technology Education, 2003. – №2. – PP.189-194
15. Riemer M.J. IQ versus EQ. Emotional intelligence and the graduate engineer / Marc J.Riemer // Proc.5th Baltic Region Seminar on Eng. Education. Gdynia, Poland. – 2001. – PP.79-82
16. Salovey P. Emotional Intelligence / P.Salovey, J.M.Meyer // In: Jenkins J.M., Oatley K., Stein N.L. (eds). Human Emotions: A Reader. – Malden: Blackwell, 1998.
17. Schneller R. The Israeli Experience of Crosscultural Misunderstanding: Insights and Lessons / R.Schneller // In: Poyatos F. (ed.) Cross-Cultural Perspectives in Nonverbal Communication. – Toronto: CJ Hogrefe, 1988. – PP.153-173
18. Segal J. Raising Your Emotional Intelligence: A Practical Guide / Jeanne Segal. – New York: Henry Holt and Co, 1997.
19. Stakhnevich J. Using critical incidents to teach cross-cultural sensitivity / Julia Stakhnevich // The Internet TESL J. – 2002. – №8. – PP.1-4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://iteslj.org/>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
20. Student development: emotion versus intelligence [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.qub.ac.uk/cap/studentdevelopment/news.htm>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.

Данная статья обсуждает тему межкультурного общения и развитие межкультурной компетенции посредством развития не только сознания, знаний и навыков, а также эмоции. Эмоциональный интеллект (EQ) напрямую связан с областью межкультурной коммуникации и использует элементы межкультурного самосознания, сопереживания, самопознания и социальных навыков. Также рассматриваются связи между межкультурной коммуникацией и эмоциональным интеллектом в контексте инженерного образования.

Ключевые слова: межкультурная компетенция, межкультурная коммуникация, эмоциональный интеллект, инженерное образование, инженеры.

The article discusses the topic of intercultural communication and intercultural competence with the help of development of not only awareness, knowledge and skills, but emotions also. The emotional intelligence is directly related to the area of intercultural communication and uses the elements of intercultural self-awareness, empathy and social skills. Also the links between intercultural communication and emotional intelligence in the context of engineering education have been considered.

Key words: intercultural competence, intercultural communication, emotional intelligence, engineering education, engineers.

УДК [004+372.851]:[62+378(73)]

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ PIAZZA У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ

Кіяновська Наталія Михайлівна
Рашевська Наталя Василівна
м.Кривий Ріг

У статті описано платформу для організації позааудиторної взаємодії Piazza, що може бути використана у процесі навчання вищої математики для студентів вищих технічних навчальних закладів України. Розглянуто структуру платформи, що складається з таких розділів як оголошення, відомості про навчальні програми, ресурси курсу, звітність; визначено компоненти кожного розділу. Показано, що платформа може бути використана як додаток до системи підтримки навчання. Наведено особливості використання платформи у процесі навчання вищої математики. Описано покрокове створення класу на платформі Piazza.

Ключові слова: інтерактивне навчання, платформа для по-

зааудиторної взаємодії Piazza, система підтримки навчання, редактор формул LaTeX.

Для України інформатизація інженерної освіти є надзвичайно актуальною у контексті її економічного, соціального та культурного розвитку. Як зазначено у Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», основним напрямом використання ІКТ є створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості, що надає можливість кожній людині самостійно здобувати знання, уміння та навички під час навчання, виховання та професійної підготовки [1].